

KSIĄDZ PROFESOR ALOJZY SZORC
(6 X 1935–27 XII 2010)

Ad extrema vitae suae tempora – tak – do ostatnich chwil swego życia oddany badaniom historycznym. Na stole, przy którym codziennie pracował, pozostał rozłożony tom korespondencji Hozjusza za 1552 r. i rozpoczęty w listopadzie ręką Profesora kolejny rozdział opracowywanej monografii kardynała Stanisława Hozjusza. W takich okolicznościach 27 XII 2010 r. Ksiądz Profesor Szorc pozostawił swój warsztat naukowy na zawsze. Odszedł nagle, nieoczekiwanie, pełen energii życiowej i planów naukowych, odszedł po cichu, zasypiając snem wiecznym.

Ksiądz prof. dr hab. Alojzy Szorc przeżył 75 lat, poświęcając swoje życie głównie pracy dydaktycznej i naukowej. Obowiązki wykładowcy podejmował chętnie, ale tym, co wypełniało jego dni, była praca naukowa, która nigdy nie była mu ciężarem, przynosiła wręcz ukojenie i spokój w trudniejszych chwilach, jakie niosła codzienność.

Pochodził z ziemi białostockiej, urodził się 6 X 1935 r. w Chojnowie. Rodzicami Księdza Profesora byli Władysław i Helena z domu Mogielnicka. Po ukończeniu w 1954 r. w Olecku Liceum Ogólnokształcącego wstąpił do Warmińskiego Seminarium Diecezjalnego w Olsztynie, gdzie 24 V 1959 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk biskupa Tomasza Wilczyńskiego. Po roku pracy wikariusza w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Olsztynie biskup Wilczyński skierował go na studia specjalistyczne z zakresu historii Kościoła na Katolicki Uniwersytet Lubelski. Tam pod kierunkiem wybitnego historyka ks. prof. Mieczysława Żywczyńskiego († 1978) uzyskał najpierw (1963) stopień magistra („Rządy biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego na Warmii w latach 1698–1705”), a następnie (1966) stopień doktora („Diecezja warmińska za biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego 1698–1711”).

Obie prace kierunkowały młodego historyka na badania dziejów Warmii i Rzeczypospolitej XVIII stulecia. Z tego zakresu pod koniec lat sześćdziesiątych opublikował kilka artykułów. W problemach badawczych tego czasu, jak nieraz wspominał, pozostałby zapewne nadal, jednak okoliczności, jakie zaszły w diecezji warmińskiej w 1969 r., zdecydowały o zmianie kierunku badań Księdza Szorca głównie na wiek XVI. Te okoliczności to powierzenie przez Prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego diecezji warmińskiej prowadzenia procesu starań o beatyfikację kardynała Stanisława Hozjusza. W tym celu biskup warmiński Józef Drzazga w 1969 r. powołał Komisję Historyczną, do której weszli historycy: ks. bp dr Jan Obląk, ks. dr Henryk Damian Wojtyska (zakonnik ze zgromadzenia Księży Pasjonistów) oraz ks. dr Alojzy Szorc. W latach 1970–1974, wspólnie z ks. Wojty-

ską, Ksiądz Szorc prowadził kwerendę w archiwach włoskich (głównie watykańskim), w Austrii, we Francji, w Niemczech i Szwecji oraz w archiwach i bibliotekach polskich, by odszukać i zarejestrować korespondencję Stanisława Hozjusza.

Materiały niezbędne do prowadzenia procesu beatyfikacyjnego Komisja Historyczna przekazała diecezji, natomiast księża Wojtyska i Szorc podjęli decyzję o wykorzystaniu zgromadzonych materiałów dla celów naukowych, a ściślej decyzję o kontynuacji edycji korespondencji Hozjusza rozpoczętej w 1879 r. przez Akademię Umiejętności w Krakowie przy współpracy Warmińskiego Towarzystwa Historycznego. Po upływie wieku ukazały się kolejne tomy korespondencji Hozjusza, jakie przygotowali księża Wojtyska i Szorc (Wojtyska tom od 1 VI 1558 do 31 VIII 1560 r., natomiast Ksiądz Szorc dwa tomy: za lata 1564 i 1565). Prace nad dalszą edycją korespondencji Hozjusza wymagają jeszcze trudu niejednej osoby, a zebrane materiały przytłaczają swoim rozmiarem.

Praca nad edycją źródeł historycznych była jedną z ulubionych form pracy naukowej Księdza Profesora Szorca. Uważał, że „na tej pracy nikt kariery nie robi, należy ją uważać za służebną dla nauki, by inni mieli z czego korzystać”. Na tym polu, obok edycji hoźjańskich, miał też inne osiągnięcia: tom źródeł do dziejów reformacji w Prusach Królewskich, dwa tomy źródeł z czasów rządów biskupa Ignacego Krasickiego oraz tom źródeł z czasów „potopu” szwedzkiego na Warmii.

Obok badań hoźjańskich różne okoliczności spowodowały spotkanie Księdza Profesora Szorca z prof. Zbigniewem Zdrójkowskim z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, w wyniku którego Ksiądz Szorc przez osiem lat prowadził badania nad funkcjonowaniem prawa chełmińskiego na Warmii. Efektem tych prac była monumentalna rozprawa *Dominium warmińskie 1243–1772. Przywilej i prawo chełmińskie na tle ustroju Warmii* (Olsztyn 1990). Stała się ona podstawą do uzyskania w 1988 r. na Wydziale Prawa i Administracji UMK w Toruniu stopnia doktora habilitowanego.

W kręgu zainteresowań Księdza Profesora Szorca pozostawały też wielkie postaci związane z Warmią: Mikołaj Kopernik, Stanisław Hozjusz, Marcin Kromer czy Ignacy Krasicki. Prowadzone badania i ich efekty w postaci opublikowanych książek i artykułów stały się podstawą do uzyskania w 1999 r. tytułu profesora. Wszystkie prace Księdza Profesora Szorca oparte są na gruntownej kwerendzie archiwalnej. Był autorem kilkunastu książek i wielu artykułów. Każda publikacja Profesora Szorca, opatrzona bogatym aparatem krytycznym i często tekstem źródłowym, stanowi źródło informacji do dalszych badań. Potrafił pisać prosto, jasno i logicznie, ale jednocześnie w sposób oryginalny i wręcz nie do naśladowania. Ta oryginalność myśli i sposób ujęcia zawsze wzbudzały zainteresowanie, a ekspresywność przekazu przykuwała uwagę odbiorców. W taki sposób głosił referaty, prelekcje i wykłady akademickie, taki bywał również w zwyczajnych kontaktach codziennych. Wygłosił bardzo wiele referatów na różnych konferencjach i spotkaniach, ale też sam był organizatorem sympozjów naukowych, w tym kilku ogół-

nopolskich, związanych z problematyką hozjańską i kromeriańską, cieszących się w środowisku naukowym dużym uznaniem.

W ramach prowadzonych badań współpracował z instytucjami naukowymi, zagranicznymi i polskimi: z Historischer Verein für Ermland w Münster, z Katholischer Akademischer Ausländer-Dienst z siedzibą w Bonn, z Jezuickim Ośrodkiem Studiów Kościelnych w Rzymie w zakresie wykorzystania do publikacji zasobów Archiwum Watykańskiego i Biblioteki Watykańskiej, a także licznych innych archiwów włoskich. W Polsce był członkiem dwóch komisji Polskiej Akademii Nauk – Neolatynistyki oraz Badań nad Odrodzeniem i Reformacją.

Zajęcia dydaktyczne Ksiądz Profesor Szorc prowadził ponad czterdzieści lat. Jeszcze w trakcie studiów biskup Wilczyński zlecił mu od 12 IX 1963 r. wykłady z historii Kościoła w Warmińskim Seminarium Duchownym. Realizował je do 2003 r. Historię Kościoła wykładał też w Instytucie Kultury Chrześcijańskiej im. Jana Pawła II w Olsztynie oraz w Kolegium Teologicznym w Kaliningradzie. W latach 1994–1999 został zatrudniony, jako pierwszy z duchownych w diecezji warmińskiej, w pełnym wymiarze godzin w Wyższej Szkole Pedagogicznej, najpierw w Zakładzie Literatury Staropolskiej, a następnie w Zakładzie Historii Starożytnej, Średniowiecznej i Nauk Pomocniczych w Instytucie Historii. Kiedy w 1999 r. powstał Uniwersytet Warmińsko-Mazurski (UWM), Ksiądz Szorc przeszedł na nowo utworzony Wydział Teologii, z którego po czterech latach powrócił do Instytutu Historii. Oprócz zajęć w Instytucie Historii przez dwa lata prowadził też wykłady z historii powszechnej w ramach tzw. wykładów modułowych dla studentów kierunków przyrodniczych, technicznych i matematycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Wykłady cieszyły się ogromnym powodzeniem, a na zajęcia przychodziło ponad czterysta osób. Wypromował kilkudziesięciu magistrów i jednego doktora. W latach 2003–2008 był przewodniczącym Komisji do spraw przewodów doktorskich w dyscyplinie historii na Wydziale Humanistycznym UWM w Olsztynie.

Obok zajęć dydaktycznych i badań naukowych Ksiądz Szorc podejmował też prace innego rodzaju. W Seminarium Duchownym w latach 1963–1966 był prefektem *pro disciplina*. W ramach diecezji pełnił inne jeszcze funkcje: 1 I 1968 r. otrzymał nominację na stanowisko archiwariusza akt nowych Kurii Biskupiej, 12 IX 1968 r. został diecezjalnym wizytatorem nauczania religii, a 11 XII 1969 r. diecezjalnym referentem prasowym. W Warmińskim Wydawnictwie Diecezjalnym 18 II 1983 r. został członkiem rady wydawniczej, a 14 IV 1983 r. jego wicedyrektorem. Członkiem Rady Kapłańskiej był od 17 IV 1985 r. Przez dziesięć lat pełnił funkcję redaktora naczelnego rocznika „Studia Warmińskie”.

Przez sześć lat Profesor Szorc wypełniał obowiązki Rektora Warmińskiego Instytutu Teologicznego, który w 1999 r. – obok Akademii Rolniczo-Technicznej i Wyższej Szkoły Pedagogicznej – wszedł w skład nowo powstałego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Ksiądz Profesor Szorc został wówczas pierwszym dziekanem i organizatorem Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

go. Na stanowisku tym pracował przez jedną kadencję (1999–2002). Był członkiem Senatu Uczelni, powołany został do senackiej Komisji ds. Rozwoju, Budżetu i Majątku, w latach 2003–2008 należał do Rady Archiwalnej Uczelni.

Zaangażowanie i praca Księdza Profesora Szorca zostały docenione zarówno przez władze kościelne, jak i uniwersyteckie. W Katedralnej Kapitułe Warmińskiej 10 III 1973 r. otrzymał kanonię honorową, a 17 IX 1980 r. kanonię rzeczywistą. 11 IV 1985 r. został mianowany przez Kurię Rzymską honorowym prałatem papieskim. Na płaszczyźnie naukowej i dydaktycznej Profesor Szorc uhonorowany został kilkoma nagrodami. Z inicjatywy władz Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w 2001 r. Prezydent Rzeczypospolitej Aleksander Kwaśniewski odznaczył Księdza Profesora Złotym Krzyżem Zasługi. W 2005 r. otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej. Za wybitne zasługi dla rozwoju uczelni w 2006 r. został uhonorowany Złotym Laurem Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. 17 IX 2004 r. został honorowym członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego. 25 VIII 2006 r. otrzymał wyróżnienie „Przyjaciel Warmii”, przyznane przez Stowarzyszenie „Dom Warmiński”. Na siedemdziesięciolecie urodzin Księdza Profesora przyjaciele, współpracownicy i uczniowie przygotowali Księgę Pamiątkową, a uroczystości odbyły się na zamku w Olsztynie.

Ostatnim wyróżnieniem była przyznana Księdzu Profesorowi w październiku 2010 r. przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego Jacka Protasa nagroda humanistyczna im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

31 XII 2010 r. odbyły się uroczystości pogrzebowe Śp. Księdza Profesora Alojzego Szorca. Pożegnanie uniwersyteckie zostało zorganizowane w kościele Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie, na Redykajnach. Profesora żegnał Senat Uczelni na czele z Jego Magnificencją Rektorem prof. Józefem Górniewiczem, Rady Wydziałów – Teologii i Humanistycznego. Mowy pożegnalne wygłosili: ks. prof. dr hab. Andrzej Kopiczko, dyrektor Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych UWM w Olsztynie, prof. dr hab. Norbert Kasperek, dziekan Wydziału Humanistycznego UWM w Olsztynie oraz prof. dr hab. Józef Górniewicz, rektor UWM w Olsztynie.

W konkatedrze św. Jakuba w Olsztynie o godzinie 11⁰⁰ odbyła się msza żałobna w intencji zmarłego Księdza Profesora. Zgromadziła rzesze duchowieństwa warmińskiego na czele z Księdzem Arcybiskupem Metropolita Warmińskim Wojciechem Ziembą. W uroczystości uczestniczyli również biskupi – Jacek Jezierski (biskup pomocniczy) oraz biskupi seniorzy – biskup Julian Wojtkowski i arcybiskup Edmund Piszcz. Podczas mszy został odczytany list Prymasa Polski Arcybiskupa Józefa Kowalczyka. Mowę pożegnalną wygłosił ks. dr hab. Mariusz Szram, magistrant Profesora Szorca, dziś pracownik naukowy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Na zakończenie uroczystości Księdza Profesora pożegnał Arcybiskup Metropolita Warmiński Wojciech Ziemba. Na liturgię żałobną przybyli również przyjaciele, koledzy i współpracownicy Księdza Profesora z innych ośrodków akademickich (Torunia, Warszawy, Lublina), a także przyjaciele i koledzy z Instytutu

Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, z którymi Profesor współpracował do 30 IX 2009 r. Księdza Profesora żegnali mieszkańcy Olsztyna i władze miasta – Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego Jacek Protas oraz Prezydent Miasta Olsztyn Piotr Grzymowicz.

Tego dnia Olsztyn pożegnał kapłana, naukowca, przyjaciela, a przede wszystkim człowieka – dobrego, szlachetnego, zawsze życzliwego – i takim na zawsze pozostanie w naszej pamięci.

Śp. Ksiądz Profesor Alojzy Szorc pozostawił wiele prac nieukończonych. Do ostatnich dni pracował nad monografią kardynała Stanisława Hozjusza oraz nad wstępem krytycznym do przygotowanego do druku rejestru niewydanej korespondencji Hozjusza za lata 1567–1579. W wydruku komputerowym pozostał tom korespondencji Hozjusza za 1566 r. oraz w dużej części przygotowane do druku protokoły posiedzeń Kapituły Warmińskiej z czasów Mikołaja Kopernika. W rękopisie pozostawił wiele zagadnień, które zapewne po dopracowaniu stanowiłyby cenne artykuły, oraz ogromną liczbę wypisów archiwalnych, dokładnie opisanych i ułożonych tematycznie.

Decyzją Księdza Arcybiskupa Metropolity Warmińskiego Wojciecha Ziembę aktualnie organizowana jest pracownia naukowa imienia Księdza Profesora Szorca, w której zgromadzony zostanie cały księgozbiór Profesora oraz wszystkie materiały przez Niego pozostawione.

Irena Makarczyk (Olsztyn)

